

8. Экономика и организация внешне-торговых перевозок / Под ред. проф. К.В. Холопова. – М.: Юрист, 2000. – 684с.

9. <http://uk.wikipedia.org/wiki/>

10. Інструкція з розрахунку наявної пропускної спроможності залізниць України:

Навч.-метод. посібн./ розроб. О.Ф. Вергун та ін.. – К.: Транспорт України, 2002. – 376 с.

11. Макаренко М.В. Краткий справочник показателей эксплуатационной работы железных дорог Украины. – К.: «Юникон-Пресс», 2001. – 154с.

Анотація. В статті введено в економічне обертання інтегральний показник транзитоспособності країни і розроблено методику його розрахунку.

Ключевые слова: транзитоспособность страны, международные транспортные коридоры, транзит, пропускная способность, перерабатывающая способность.

Summary. In the article the integral index of ability of the country to transit is entered in the economic appeal and the method of his computation is developed.

Keywords: ability of the country to transit; the international transport corridors; transit, the throughput; the processing ability.

*Рецензент к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Зубенко В.О.*

УДК 658.8

ОСНОВНІ КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Устенко М.О., аспірант (УкрДАЗТ)

В статті розглянуто конкурентні переваги на залізничному транспорті та надано практичні рекомендації щодо їх формування.

Ключові слова: конкурентна перевага, джерела конкурентних переваг, класифікація конкурентних переваг, залізничний транспорт

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. В епоху загальної глобалізації і міжнародної інтеграції, внаслідок поглиблення конкуренції все більшого значення для комерційного успіху кожної організації набуває її конкурентоспроможність. Сьогодні конкурентоспроможність виступає важливою вимогою, що висувається до будь-якого економічного суб'єкта. Бути конкурентним означає забезпечувати споживчі, якісні і цінові характеристики товарів і послуг на світовому рівні незалежно від того, де вони будуть реалізовані – на внутрішньому чи зовнішньому ринках [1].

Складні економічні умови ведення господарської діяльності разом із тенденцією зростання конкуренції на транспортному ринку вимагають від залізниць України пошуку резервів скорочення витрат і підвищення ефективності перевізного процесу. При цьому всі зміни і нововведення повинні відбуватись з урахуванням

інтересів і вимог користувачів транспортних послуг. Ці завдання можна вирішити за допомогою формування конкурентних переваг [2].

Користувачі транспортних послуг вимагають все більш високої якості обслуговування особливо в умовах періодичного підвищення тарифів на перевезення та цін на супроводжувальні сервісні послуги. Під час посилення конкурентної боротьби стають помітнішими слабкі та сильні сторони організацій, при цьому виграють ті з них, які мають в своєму розпорядженні більше конкурентних переваг [1].

Аналіз останніх досліджень та виділення невирішених частин загальної проблеми. Проблеми конкурентоспроможності набули широкого розвитку в роботах багатьох вчених, а саме: Данько М. І., Диканя В. Л., Якименко Н.В. [1], Ейтутіса Д. [4], Леонт'єва Р., Лаптева Н., Соболева А. [5], Лисака І. [6] та ін.

Більш детально зосереджували увагу саме на конкурентних перевагах Г.Л. Азоев та А.П.

Челенков. На їх думку, конкурентні переваги є концентрованим проявом переважання над конкурентами в економічній, технічній, організаційних сферах діяльності підприємства, який можна виміряти економічними показниками [7].

Значний вклад в розвиток теорії конкурентних переваг зробив М. Портер, який впровадив аналіз джерел конкурентних переваг і визначив основні їх типи: лідерство у витратах і диференціацію [8].

Роботи Т. Мельник та О. Христофора стосуються дослідження конкурентних переваг на залізничному транспорті. Вони запропонували модель формування конкурентних переваг на залізничному транспорті, провели аналіз їх виникнення і механізм формування [2, 3, 9].

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Аналіз попередніх досліджень дає змогу зробити висновок про те, що питання формування конкурентних переваг є актуальними і досліджуються багатьма вченими. Проте необхідно додатково розглянути проблему конкурентних переваг стосовно залізничного транспорту. Сьогодні зростає загроза з боку конкурентів залізничного транспорту. Останнім часом швидко нарощує свої потужності автотранспорт, пропонуючи пасажирам низку відчутних для них переваг порівняно з іншими видами транспорту. Це призводить до того, що вантажопотік на автомобільному транспорті зростає більш швидкими темпами, ніж на залізничному. Цю проблему можна вирішити за допомогою формування і утримання конкурентних переваг на залізничному транспорті.

Формування цілей статті. Метою статті є визначення сутності конкурентних переваг і їх формування на залізничному транспорті, а також розробка практичних рекомендацій щодо формування конкурентних переваг на залізничному транспорті для зміцнення його конкурентних позицій у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Найчастіше вважається, що конкурентна перевага означає краще пристосування підприємства на ринку по відношенню до конкурентів [8]. Інакше конкурентна перевага розглядається як здатність до реалізації стратегії конкурентоспроможності підприємства, яка полягає в досягненні і утриманні конкурентної переваги [7]. Р. Фатхутдинов визначав конкурентну перевагу як будь-яку ексклюзивну цінність, якою володіє об'єкт, і яка дає йому перевагу над конкурентами [10]. Н. Г. Міценко та О. С. Смик стверджують, що конкурсна перевага – це наявність будь-якої ексклюзивної цінності, що дає їй переваги над конкурентами [11]. На думку Л. С. Лісовської, конкурентна перевага – це одна або більше його

споживчих властивостей, які відсутні або менш виражені у конкурентів [12]. У монографії Л. В. Балабанова наводиться таке визначення: “Конкурентна перевага – це будь-яка ексклюзивна цінність, якою володіє підприємство, що забезпечує йому першість серед конкурентів” [13]. А. Вакуров стверджує, що конкурентна перевага – це вигідна для фірми різниця у свідомості споживача між її власною пропозицією та пропозицією конкурентів [14]. А. Пригожин вважає, що конкурентні переваги фірми – це той набір ключових чинників успіху, які знаходяться у фокусі конкуренції на певний момент часу, є пріоритетними для споживачів і здатні забезпечити їм найвищу цінність [15].

Підсумовуючи наведені визначення, необхідно визначити сутність конкурентних переваг на залізничному транспорті. Отже, конкурентні переваги на залізничному транспорті – це сукупність можливостей залізничного транспорту, що дозволяють швидко реагувати на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі та отримати конкурентну позицію на ринку перевезень.

Основною діяльністю будь-якої транспортної компанії є перевезення вантажів і пасажирів. Сьогодні на ринку вантажних перевезень спостерігається зменшення вантажообігу, що обумовлено зменшенням обсягів виробництва в промисловості, і, як наслідок, відбувається зменшення доходів транспортних компаній. Через нестачу вантажів між транспортними галузями і компаніями розгортається жорстока конкурентна боротьба.

Конкуренція на ринку транспортних послуг може бути:

- між різними видами транспорту (міжгалузева);
- між компаніями, що займаються перевезеннями одним видом транспорту (внутрішньогалузева);
- на міжнародному ринку (міжнародна).

Питання міжгалузевої конкуренції є найбільш відомими. Внутрішньогалузева конкуренція на ринку залізничних перевезень в Україні відсутня, тому що в цій сфері «Укрзалізниця» є монополістом. Внутрішньогалузева конкуренція на ринку залізничних перевезень нещодавно почала розвиватись в Росії, коли стали з'являтися приватні компанії-перевізники. Міжнародна конкуренція на залізничному транспорті, поки що, обмежується боротьбою за залучення транзитних вантажопотоків на територію нашої країни.

Для реалізації задачі підвищення і утримання високої конкурентної позиції необхідно формування визначеного набору конкурентних переваг.

Процес виявлення і формування конкурентних переваг з метою досягнення максимального ефекту при їх використанні називається управлінням конкурентними перевагами [8].

На ринку вантажних перевезень конкуренція розвивається перш за все у високодохідних сегментах, через що виникає ризик скорочення дохідної бази «Укрзалізниці». Головним конкурентом виступає автотранспорт, пропонуючи низку переваг, зокрема можливість доставки «від дверей до дверей». Таким чином, конкурентні переваги, що формуються, повинні бути спрямовані на збереження і розширення клієнтської бази, особливо в сегменті вантажних перевезень [3].

На міжнародному ринку транспортних послуг в сфері вантажних перевезень конкурентні переваги будуються в основному на підвищенні якості транспортних послуг і зменшенні сукупних транспортних витрат у вантажовласника. Можна виділити декілька основних напрямків, що дозволяють формувати конкурентні переваги:

- правове забезпечення перевізного процесу (уніфікація супроводжувальних документів, спрощення митних процедур, введення електронного документообігу);

- тарифне регулювання (створення наскрізної тарифної ставки);

- логістичні технології;

- розвиток контейнерних та контейлерних перевезень.

Вступаючи в конкурентну боротьбу «Укрзаліниця» має певні обмеження на установлення цін на свої послуги, а тариф підлягає державному регулюванню. Таким чином, розмір тарифу при діючому ціноутворенні не може бути конкурентною перевагою в існуючих умовах міжгалузевої конкуренції.

Для збільшення прибутку, розширення клієнтської бази на ринку транспортних послуг особливу увагу слід приділяти питанням забезпечення якості. Традиційно показники якості на залізничному транспорті поділяють на показники якості транспортного обслуговування, що характеризують задоволення клієнта наданою послугою, та показники якості експлуатаційної роботи, що характеризують ефективність використання рухомого складу. Покращення якості транспортного обслуговування призводить до збільшення клієнтської бази (зростання доходів), а поліпшення якості експлуатаційної роботи веде до оптимізації витрат (зниження собівартості) [5].

На рівень якості транспортного обслуговування впливає багато факторів. Це: якість ремонту рухомого складу, якість утримання інфраструктури, використання досягнень науково-технічного прогресу (залучення інновацій на залізничному транспорті) тощо [2]. Особливу увагу потрібно також приділяти розвитку та модернізації інфраструктури. Стан та розвиток інфраструктури впливає на якість транспортної продукції через рівень безпеки перевезень, швидкість доставки, транспортну забезпеченість і доступність території.

При формуванні конкурентних переваг потрібно брати до уваги той факт, що підприємство вступає в конкурентну боротьбу не тільки за споживача продукції, але й за постачальника ресурсів, необхідних для його діяльності [3].

Роль ресурсів в забезпеченні конкурентоспроможності підприємства дуже важлива. Від вартості і якості використаних ресурсів залежать конкурентоспроможність виробленої продукції і конкурентний статус підприємства. Вплив якості залучених ресурсів на конкурентоспроможність компанії наведено на рисунку 1.

Рисунок 1- Вплив якості залучених ресурсів на конкурентоспроможність

Наприклад, поставка неякісного палива може привести до несправності локомотиву, що може викликати не лише незапланований ремонт, а й невиконання обов'язків щодо строків доставки вантажів. Таким чином, виникає необхідність відслідковувати якість залучених ресурсів, які відображають технічні та економічні

характеристики продукції та послуг, що надаються залізничному транспорту з інших галузей економіки.

Якість залучених ресурсів виступає важливою конкурентною перевагою, яка допомагає не лише задовольнити потреби клієнта по якості, але й оптимізувати втрати компанії. Залучені ресурси доцільно поділити на матеріальні (сировина,

матеріали, паливо, електроенергія, основні засоби), трудові та фінансові. Для залучення найбільш якісних ресурсів по вигідній ціні транспортна компанія повинна мати певний набір конкурентних переваг на кожному з сегментів ринку ресурсів.

Висновки даного дослідження і перспективи подальших робіт у цьому напрямку. Таким чином, завоювання і утримання конкурентних переваг вважається ключовими факторами успіху підприємства в конкурентній боротьбі. Сьогодні Укрзалізниця є найкрупнішою транспортною організацією, але вона працює в умовах жорсткого конкурентного тиску: більшість залізничних шляхів дублюється автомобільними шляхами, а на ряді напрямків існує суперництво з авіаційним транспортом. Для забезпечення конкурентоспроможності на транспортному ринку необхідно формувати конкурентні переваги – відмінності у вигідну сторону пропозиції компанії від пропозиції фірми-конкурента, завдяки якій споживачі здійснюють вибір на його користь.

Отже, Укрзалізниці необхідно проводити активну роботу за такими напрямками: покращення сервісного обслуговування, впровадження логістичних технологій, розвиток інфраструктури, правове забезпечення перевізного процесу, тарифне регулювання, розвиток контейнерних і контейнерних перевезень, покращення транспортного обслуговування і експлуатаційної роботи. Саме вирішення цих завдань дозволить залізничному транспорту отримати стійкі конкурентні переваги в майбутньому.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Данько М.І., Дикань В.Л., Якименко Н.В. Забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств в умовах міжнародних транспортних коридорів: Монографія. – Харков: УкрДАЗТ, 2008. – 170с

Анотація. В статті розглянуті конкурентні переваги на залізничному транспорті і надані практичні рекомендації щодо їх формування

Ключевые слова: конкурентное преимущество, источники конкурентных преимуществ, классификация конкурентных преимуществ, железнодорожный транспорт

Summary. The article considers the problem of developing the competitive advantages at the railway transport. Practical recommendations concerning the formation of the competitive advantages at the railway transport are work out.

Keywords: a competitive advantage, sources of a competitive advantage, classification of the competitive advantage, railway transport

2. Мельник Т.С., Христофор О.В. Формування конкурентних переваг транспортної організації // Вагонний парк, 2008.- №6.- с.11-13

3. Мельник Т.С., Христофор О.В. Моделі вибору маркетингової конкурентної і бізнес-стратегії для створення і захисту конкурентних переваг залізничного пасажирського транспорту // Вагонний парк, 2009.- №5-6.- с.36-38

4. Ейтутіс Д. Г. Конкурентоспроможність регіональної залізниці // Залізничний транспорт України, 2007. - №3. – с.90-92

5. Леонтьев Р.Г., Лаптев Н.Н., Соболев А.Н. Инструменты определения конкурентоспособности видов транспорта // Бюллетень транспортной информации, 2007. – №2. – с.6-17

6. Лисак І. Чинники конкуренції транспортної галузі // Збірник наукових праць КУЕТТ. Серія “Економіка і управління”, 2004. – Вип. 6. – с. 218-223

7. Азоев Г.Л., Челенков А.П. Конкурентные преимущества фирмы. – М.: Новости, 2000. – 256с.

8. Портер М. Конкуренция. – К.: Вильямс, 200. – 495с.

9. Мельник Т.С., Христофор О.В. Роль стратегічного планування у забезпеченні конкурентоспроможного положення організації залізничної галузі на ринку // Вагонний парк. – 2007. - №9. – с.15-19

10. Фатхутдинов Р.А. Стратегический маркетинг. – 2-е изд. – СПб.: Изд-во "Питер", 2002. – 448 с.

11. Міценко М.Г., Смик О.С. Львівська КА Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.3. – С. 243-247

12. http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Ekonomika/2008_628/90.pdf

13. Балабанова Л.В. Маркетинговое управление конкурентоспособностью предприятий: стратегический подход: Монография. – Донецьк: Дон дует ім. М. Тугана-Барановського, 2006. – 294с.

14. Вакуров А. Конкурентное преимущество как инструмент продавца // Управление магазином. – 2007. - №1 – С. 7-10

15. Пригожин А. Как возникает конкурентное преимущество? // Коммерческий директор. – 2006. - №12. – С. 56-58

*Рецензент к.е.н., доцент УкрДАЗТ Мельник В.О.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.*